

ZAMONAVIY O‘ZBEKISTON KINO SAN’ATIDA BADIY TENDENSIYALAR VA DRAMATURGIK MUAMMOLAR

Niyazova Xafiza Xakimovna

O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi

San’atshunoslik instituti

“Kino san’ati va audiovizual tadqiqotlar” bo‘limi yetakchi ilmiy
xodimi, san’atshunoslik fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD),
katta ilmiy xodim

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7935-0071>

E-mail: hafizaasal@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.23059263>

Annotatsiya. Tadqiqotning maqsadi 2024-2025-yillarda yaratilgan o‘zbek badiiy filmlari misolida milliy kinematografiyaning zamonaviy estetik va konseptual rivojlanish bosqichlarini aniqlash, sohadagi badiiy muammolar va yetakchi tendensiyalarni tahlil qilishdan iborat. Ishda xronologik, tizimli-struktur va qiyosiy tahlil usullari qo‘llanilib, tanlab olingan filmlarning kinodramaturgiyasi va badiiy yechimi o‘rganildi. Tadqiqot natijasida milliy kinoda janrlar xilma-xilligi ortgani, biroq ssenariy inqirozi va dramaturgik mantiqning sustligi saqlanib qolayotgani aniqlandi. Olingan xulosalar zamonaviy o‘zbek kinosida ssenaristlar mahoratini oshirish va raqamli media muhitida badiiy yaxlitlikni saqlab qolish bo‘yicha taklif hamda tavsiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: badiiy film, obraz, qahramon, rejissyor, tendensiya, ssenariy muallifi, operator, janr, ijtimoiy tarmoq, remeyk muammosi.

Аннотация. Цель настоящего исследования заключается в определении современных эстетических и концептуальных этапов развития национального кинематографа, а также в анализе художественной проблематики и ключевых тенденций отрасли на материале узбекских игровых фильмов 2024-2025 годов. В качестве методологической базы исследования использованы хронологический, системно-структурный и компаративный методы анализа, с помощью которых изучены драматургическая основа и художественно-образные решения репрезентативной выборки кинокартин. В ходе исследования установлено, что, несмотря на тенденцию к расширению жанровой дифференциации в национальном кино, сохраняется системный кризис сценария и слабость драматургической логики. Полученные результаты служат основой для разработки научно обоснованных рекомендаций по совершенствованию сценарного мастерства и сохранению художественно-эстетической целостности кинопроизведения в условиях современной цифровой медиасреды.

Ключевые слова: художественный фильм, образ, персонаж, режиссёр, тенденция, автор сценария, оператор, жанр, социальная сеть, проблема ремейков.

Abstract. The objective of this study is to identify the contemporary aesthetic and conceptual stages in the development of national cinematography, as well as to analyze artistic issues and key industry trends, using Uzbek feature films produced in 2024-2025 as a case study. The research employs chronological, system-structural, and comparative analytical methods to

examine the screenwriting framework and artistic solutions of a representative selection of films. The findings reveal that while genre diversity in national cinema has expanded, a systemic scriptwriting crisis and weak dramaturgical logic persist. The obtained conclusions serve to formulate practical recommendations aimed at enhancing screenwriting skills and preserving artistic-aesthetic integrity within the digital media environment of modern Uzbek cinema.

Keywords: *feature film, character, hero, director, trend, screenwriter, cinematographer, genre, social media, problem of remakes.*

KIRISH

Kino – bu shunchaki tasvirlar emas, balki zamonning yuzi, insoniyat yuragidagi tuyg‘ular tarjimonidir. Shu bois u jamiyat ongidagi o‘zgarishlar, inson ruhiyatida quloq yozgan qarashlar, insoniyatning o‘zligi va orzusini ifodalaydigan nozik oynaga aylangan.

Kino san‘ati orqali insonlar ongiga ma’lum g‘oyalarni singdirish, tarixni qayta jonlantirish, zamonaviy jarayonlarni badiiy talqin etish imkoniyatlari juda keng. Shuni inobatga olgan holda davlat rahbari Shavkat Mirziyoyev soha rivoji uchun maxsus Farmon hamda qator Qarorlar qabul qildi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 7-apreldagi PF–6202-son “Kino san‘ati va sanoatini yangi bosqichga olib chiqish, sohani davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish to‘g‘risida”gi Farmoni [1], 2017-yil 7-avgustdagi PQ–3176-son “Milliy kinematografiyani yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi [2], 2018-yil 24-iyuldagi PQ–3880-son “Milliy kinoindustriyani rivojlantirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi [3], 2021-yil 7-apreldagi PQ–5060-son “Kinematografiya sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish hamda soha vakillarining ijodiy faoliyati uchun munosib sharoit yaratish to‘g‘risida”gi Qarorlari [4] shular jumlasidandir.

Ma’lum yillarda suratga olingan filmlarni kompleks tadqiq etish orqali yuzaga kelgan tendensiyalar va muammolarni aniqlash muhim masala. Bu davlat tomonidan e’tibor qaratilayotgan sohadagi jarayonning umumiy manzarasini yaxlit holda aks ettirish imkonini beradi. Shu ma’noda badiiy kinodagi 2024-2025-yillarda ishlab chiqarilgan filmlar ilmiy jihatdan tadqiq etildi.

METODOLOGIYA VA FILM KORPUSI

Ushbu tadqiqotni amalga oshirishda xronologik, tizimli-struktur va qiyosiy tahlil usullari qo‘llanilib, tanlab olingan filmlarning kinodramaturgiyasi va badiiy yechimi o‘rganildi. Filmlar mavzuviy, g‘oyaviy jihatdan tahlil qilindi.

Film korpusi o‘n oltita asosiy filmdan iborat: “**Maxtumquli Firog‘iy**” (rej. M.Erkinov, 2024), “**Umida. Fudziyama haqida tush**” (rej. Z.Musoqov, 2024), “**Amaliyotchi qiz**” (rej. I.Meliqo‘ziyev, 2025), “**Hudud**” (rej. J.Ro‘zmetov, 2025), “**Daydi shamol**” (rej. S.Matkarimov, A.Nurmatov, 2025), “**Va‘da**” (rej. B.Sher o‘g‘li, J.Narziqulov, 2025), “**Cho‘liq**” (rej. J.Qo‘ziyoyev, 2025), “**Adolat**” (rej. I.Muhammadibrohimov, 2025), “**Qora kitob**” (rej. O.Yo‘ldoshev, 2025), “**Erkak**” (rej. D.Qosimova, 2025), “**Paxta**” (rej. R.Malikov, 2025), “**O‘g‘il**” (rej. Abu Tolib Adamkulov, 2025), “**Shamsiqamar**” (rej. N.Husanov, 2025), “**Mening mahallam**” (rej. A.Mignarov, 2025), “**So‘qoqdagi sarguzasht**” (rej. Sh.Yusupov, 2025), “**Farz**” (rej. S.Karimov, 2025).

Tadqiqotning metodologik bazasini va qiyosiy-analitik qamrovini ta’minlash maqsadida 2024-2025-yillarda suratga olingan 16 ta badiiy filmdan iborat film korpusi shakllantirildi (1-jadval). Mazkur korpusga kiritilgan filmlar mavzuviy-g‘oyaviy yo‘nalishi bo‘yicha tizimlashtirildi. Bu esa zamonaviy o‘zbek kinosidagi mavzuviy-g‘oyaviy izlanishlar, ssenariy

inqirozi, remeyk muammolari hamda yangi obrazlar estetikasini xolis va atroflicha tahlil qilish imkonini beradi.

1-jadval. Tadqiqotning film korpusi

№	Film nomi	Rejissyori va ishlab chiqarilgan yili	Mavzuviy-g'oyaviy yo'nalishi
1.	Maxtumquli Firog'iy	<i>M.Erkinov</i> 2024	Milliy-ma'naviy meros, she'riyat va klassik shaxs konsepsiyasi
2.	Umida. Fudziyama haqida tush	<i>Z.Musoqov</i> 2024	Insonning ichki kechinmalari, e'tiqod, ruhiy va azobli izlanishlari
3.	Amaliyotchi qiz	<i>I.Meliqo'zi</i> yev 2025	Zamonaviy yosh mutaxassislarning jamiyatga moslashuvi
4.	Hudud	<i>J.Ro'zmeto</i> v 2025	Josuslik, jinoyat olami, yopiq makon va psixologik bosim
5.	Daydi shamol	<i>S.Matkarim</i> ov, <i>A.Nurmato</i> v 2025	Erkinlik, shaxsiy o'zlikni anglash va dinamik harakat estetikasi
6.	Va'da	<i>B.Sher</i> o'g'li, <i>J.Narziqulo</i> v 2025	Lafz, oilaviy qadriyatlar, burch hamda sadoqat
7.	Cho'liq	<i>J.Qo'ziboye</i> v 2025	Chekka qishloq hayoti, matonat va inson bilan tabiat to'qnashuvi
8.	Adolat	<i>I.Muhamm</i> <i>adibrohimov</i> v 2025	Huquqiy va axloqiy adolat to'qnashuvi, ijtimoiy tashxis
9.	Qora kitob	<i>O.Yo'ldosh</i> ev 2025	Inson ruhiyatining qorong'u nuqtalari va mistik sirlar tadqiqi
10.	Erkak	<i>D.Qosimov</i> a 2025	Gender rollari, oiladagi mas'uliyat va erkaklik inqirozi
11.	Paxta	<i>R.Malikov</i> 2025	Milliy mehnat ramzlari, tarixiy xotira va ijtimoiy transformatsiya
12.	O'g'il	<i>Abu Tolib</i> <i>Adamkulov</i> 2025	Ota va o'g'il munosabatlari, avlodlar o'rtasidagi konflikt
13.	Shamsiqamar	<i>N.Husanov</i> 2025	Daun sindromi bilan tug'ilgan bolalarning yashash huquqi va alohida mehrga muhtojligi

1 4.	Mening mahallam	<i>A.Mignarov</i> 2025	Remeyk va klassik an'analarni zamonaviylashtirish, mahalla kodeksi
1 5.	So'qoqdagi sarguzasht	<i>Sh.Yusupov</i> 2025	Ekologiya, tabiatni muhofaza qilish va o'smirlar psixologiyasi
1 6.	Farz	<i>S.Karimov</i> 2025	Insoniy burch, mas'uliyat va imon-e'tiqod masalalari

MUHOKAMA

XXI asr insoniyat tafakkuri, ma'naviyati va tuyg'ulari shiddat bilan o'zgarib borayotgan davrdir. Globallashuv ta'sirida dunyo manzarasi yangicha qiyofa kasb etmoqda, madaniyatlar biri-biri bilan o'zaro qorishib, yangi qadriyatlarni shakllantirmoqda. Bu ulkan o'zgarishlar, shubhasiz, kino san'ati sohasini ham chetlab o'tgani yo'q.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 19-fevraldagi "Buyuk turkman shoiri va mutafakkiri Maxtumlul Firog'iy tavalludining 300 yilligini keng nishonlash to'g'risida"dagi PQ-76-sonli qarori [5] asosida badiiy film ishlash rejalashtirilgan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 5-iyundagi PQ-209-son "Kinematografiya sohasini yanada rivojlantirish hamda mamlakatimiz tarixiga bag'ishlangan filmlar turkumini yaratishga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaroriga [6] muvofiq 2024–2027-yillarda "Tirik tarix" turkumi doirasida jami 54 ta tarixiy film ishlab chiqarilishi belgilangan bo'lib, **"Maxtumlul Firog'iy"** (rej. Muzaffarxon Erkinov, 2024) filmi ushbu loyihaning ilk namunalaridan biri hisoblanadi.

Rejissyor Muzaffarxon Erkinovning atoqli shoir Maxtumlul Firog'iy haqidagi tarixiy filmi O'zbekiston-Turkmaniston hamkorligida yaratilgan bo'lib, ko'plab e'tiroflarga sazovor bo'ldi. Jumladan, ushbu film Turkiya Madaniyat va Turizm vazirligi, TURKSOY – Xalqaro Turk madaniyati tashkiloti va Ege universiteti hamkorligida tashkil etilgan II-Turon Xalqaro kinofestivalida "Maxtumlul Firog'iy" badiiy filmi birinchi o'rin – "Eng yaxshi o'zbek filmi" mukofoti bilan taqdirlandi. 2024-yil noyabr oyida Turkmanistonning Ashxobod shahrida o'tkazilgan "Qo'rqut ota" IV Xalqaro kinofestivalida "Eng yaxshi film" nominatsiyasi bo'yicha oliy sovringa sazovor bo'ldi. Shuningdek, ushbu film "Oltin Humo – 2025" milliy kino taqdimotida "Eng yaxshi film" nominatsiyasi g'olibi deb e'lon qilindi [7]. Film yana qator mukofotlarga munosib ko'rilgan.

Ssenariy muallifi va rejissyor Zulfiqor Musoqovning **"Umida. Fudziyama haqida tush"** (2024) filmi orqali o'zbek kinosida psixolog ayol obrazi vujudga keldi. Feruza Saidova ijrosidagi bosh qahramon insonlar dardini ham tinglay olishi, ham maslahat berib, hayotini ijobiy tomonga o'zgartiradi. Rejissyor Zulfiqor Musoqovning ushbu filmi Musoqov stilistikasiga ko'ra, bir filmda bir qancha liniyalar kesishadi va o'z yechimini topadi. "Oltin Humo – 2025" milliy kino taqdimotida "Eng yaxshi rejissyorlik ishi" nominatsiyasida "Umida. Fudziyama haqida tush" filmi uchun ustoz rejissyor Zulfiqor Musoqov taqdirlangan [7].

Ilgari milliy kinematografiyada spektakllardan ilhomlanib filmlar yaratilgan bo'lsa [8; 52], bugungi kunga kelib, ijtimoiy tarmoqlarda vayn va qisqa videolar orqali ommalashgan ijodkorlarning xarakteri yoki stilistikasiga taqlid qilish tendensiyasi shakllandi. Bunday yondashuvning kino san'atiga ko'chishi, bir tomondan, ommaboplikni ta'minlashga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan, filmlarning badiiy kuchini susaytirmoqda.

Rejissyor Iqbol Meliqo'ziyevning **"Amaliyotchi qiz"** (ss. mual. Sirojiddin Rustamov, 2025) filmida vaynerlar jamoasining ijtimoiy tarmoqdagi stilistikasi va estetikasi aynan ko'chirilgan. Filmida Adliya organiga amaliyot o'tagani kelgan Shahlo Aljonova ijrosidagi bosh qahramon kasbiy jihatdan o'sish, muammolarni zamonaviy usulda hal etish o'rniga, kuchsiz va

zaif ifodalangan. Uning amaliyot o'tash joyida o'zini anchadan beri ishlaydigan xodimdek erkin tutishi hayotiy voqelikka mos kelmaydi. Vaholanki, bugungi kunda jamiyatda ilmga tashna, tashabbuskor yoshlar obraziga ehtiyoj yuqori bo'lgan bir paytda bosh qahramon zamonaviy yoshlar uchun o'rnak bo'la oladigan darajada ifodalanishi maqsadga muvofiq edi.

Shuningdek, 2000-yillar boshida xususiy kinostudiyalar tomonidan tomoshabinlarni jalb qilish maqsadida mashhur xonandalarni bosh rollarga taklif etish urf bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda ushbu an'ana blogger va vaynerlarni kino jarayoniga jalb etish ko'rinishida davom etmoqda. Jo'rabek Ro'zmetovning **"Hudud"** (film "Oltin Humo – 2025" milliy kino taqdimotida "Eng yaxshi grafika" nominatsiyasi g'olibi; grafika ustasi Behro'z Po'latov) [7] filmida Akmal Mirzo ijrosidagi ikkinchi plandagi qahramon talqinida ham ushbu tendensiya ko'zga tashlanadi. Ammo ta'kidlash joizki, bloggerlarning internet tarmog'idagi qisqa chiqishlari ularning to'liq metrajli filmlarda yaratgan obrazlaridan ko'ra ta'sirliroq va tabiiyroq chiqmoqda.

Zamonaviy o'zbek filmlarida kuzatilayotgan eng katta tizimli kamchilik bu ssenariy masalasi bilan bog'liq. Rejissyor va aktyorlar jamoasi qanchalik mahorat ko'rsatmasin, dramaturgiyadagi bo'shliq filmning umumiy badiiy qiymatini pasaytiradi.

Sanjar Matkarimov va Azamat Nurmatovning **"Daydi shamol"** (ss. mual. S.Matkarimov; "Oltin Humo – 2025" milliy kino taqdimotida "Eng yaxshi montaj" g'olibi; montaj ustasi Azim Botirov) [7] hamda Bobur Sher o'g'li va Jamshid Narziqulovning **"Va'da"** (ss. mual. B.Yo'ldoshev, S.Mamanazarov, J.Narziqulov, 2025) filmlaridagi qahramonlar intiluvchan yoshlar sifatida gavdalanadi. Biroq kuchli kulminatsion nuqtaning va dramaturgik keskinlikning yetishmasligi sababli filmlar kutilgan badiiy ta'sir kuchiga ega bo'lmagan.

Masalan, **"Va'da"** filmida qahramon Temurbeklar maktabida tahsil olishiga qaramay, uning ichki xarakteri va jismoniy imkoniyatlari to'liq ochib berilmagan, jang epizodlarida plastika, mimika, grim va liboslar mutanosibligidagi kamchiliklar tomoshabinda ishonchsizlik uyg'otadi. Harbiy-vatanparvarlik mavzuidagi filmlarda qahramonning jasoratini nafaqat jismoniy kuchda, balki uning irodasi va jiddiy xarakterida ham aks ettirish talab etiladi.

Ssenariy muallifi va rejissyor Jamoliddin Qo'ziboyevning **"Cho'liq"** (2025) filmi folklor elementlariga boy. Tabiatning betakror manzarasi, yorqin ranglar, moviy osmondek beg'ubor insonlar film koloritining yanada go'zal ko'rinishini, o'ziga xosligini ifodalagan. Qolaversa, "Chinor tagidagi duel" filmidan keyin deyarli murojaat etilmagan bosh qahramon – cho'pon obrazi yana o'zbek kinosida paydo bo'lgani bilan ahamiyatli. "Oltin Humo – 2025" milliy kino taqdimotida "Eng yaxshi erkak roli" nominatsiyasida "Cho'liq" filmidagi ijrosi uchun aktyor Ulug'bek Muhammadkarimov taqdirlangan [7].

Bugungi kunda jahon kinematografistlari murakkab va qorishiq janrlar (triller, xorror, dahshatli, detektiv, fantastika, jangari, sarguzasht) ustida muvaffaqiyatli ijod qilayotgan bir paytda o'zbek kinosida asosiy urg'u hamon drama, melodrama va maishiy komediyaga berilmoqda. Biroq so'nggi yillarda tarixiy va detektiv janrlarda ham muayyan filmlar yaratila boshlangani quvonarli. Masalan, Ilhom Muhammadibrohimovning **"Adolat"** (ss. mual. Ulug'bek Abdusoatov, 2025) detektiv filmi janr talablariga qat'iy rioya qilingani va to'g'ri tanlangan lokatsiyalari bilan ajralib turadi. Otabek Yo'ldoshevning **"Qora kitob"** (ss. mual. Otabek Yo'ldoshev, Sardor Mahmudov, 2025) filmi esa talaba qizning kutubxonadagi ichki transformatsiyasi va ma'naviy ulg'ayishini o'zgacha psixologik yondashuvda ko'rsatib bergan.

Afsuski, ijodiy jarayonda filmlarni nomlash borasida ba'zan takrorlashlar kuzatilmoqda. Masalan, Dilshoda Qosimovanning **"Erkak"** (ss. mual. S.Qodirov, 2025) filmi nomi rejissyor Yusuf Roziqovning klassik **"Erkak"** filmi nomini aynan takrorlaydi. Kinoshunos sifatida ta'kidlash lozimki, remeyk muammo, ya'ni bir xil nomdagi filmlar yaratilishi ustoz kinoijodkorlar

merosiga nisbatan noo'rin yondashuv bo'lish bilan birga, kelgusida mualliflik va tarixiy manbashunoslik jihatdan chalkashliklarni keltirib chiqaradi.

2024-2025-yillar kinosida dolzarb ijtimoiy va oilaviy muammolarga murojaat qilish ko'lami yanada kengaydi. Ayniqsa, mehnat migratsiyasi va uning oilaviy munosabatlarga salbiy ta'siri mavzusi qator filmlarda markaziy o'ringa chiqdi.

Rashid Malikovning "Paxta" (ss. mual. R.Malikov, Ya.Milenin; "Oltin Humo – 2025" milliy kino taqdimotida "Eng yaxshi operatorlik ishi" (operator – Boris Litovchenkova) va "Eng yaxshi rassom ishi" (rassom – Bektosh Rajabov) g'olibi [7]; 46-Qohira xalqaro kinofestivali ishtirokchisi [9] hamda Abu Tolib Adamkulovning "O'g'il" (ss. mual. Zulfiya Qurolboy qizi, 2025) filmlarida ushbu global muammo ayollar va farzandlar fojiasi orqali ochib beriladi. "Paxta" filmida Gulchehra (Xurshida Arabshoyeva ijrosida) obrazi orqali sabr va sadoqat egasi bo'lgan o'zbek ayolining ichki kuchi va umidi gavdalanitirilgan bo'lsa, "O'g'il" filmida oiladagi notinch muhitning 3 avlod erkaklari hamda farzandlar ruhiyatiga salbiy ta'siri psixologik teranlik bilan yoritilgan.

"Paxta" filmi qahramoni Gulchehra (Xurshida Arabshoyeva ijrosida) faqat qaynonasi bilan yashaydi, paxta titib, ko'rpacha tikadi. Eri Rossiyaga ishlagani ketgan. Taqdir taqozosiga ko'ra, qaynonasi omonatini topshirgach, hovlida yolg'iz qolgan kelin qator muammolar girdobida qoladi. Aslida u farzandli bo'lib, to'liq oila sifatida hayot kechirishni istaydi. Boshqa ayol bilan yashayotgan eri u bilan ajrashib, hovlini sotadi. Hammasidan charchagan Gulchehra o'z joniga qasd qilmoqchi bo'ladi. Biroq kutilmaganda turmush o'rtog'idan dunyoga kelgan chaqaloqning olib kinishi bu ayolga yana umid beradi. Gulchehra sabr, sadoqat ramzi, tarbiyali, mehnatkash ayol. Bugungi kunda jamiyatimizda noshukrlik qilayotgan ayrim kelinlarga mutlaqo yot obraz. Shu jihati bilan Gulchehra kuchli ayol.

"O'g'il" filmida ham xuddi shu muammo ko'tarilgan. Erkaklarning ostonadan hatlab o'tib, rizq topish umidida uzoqqa borib ishlashi ba'zi oilalarga "qimmatga tushayotgani", shu sababli ayollar o'z joniga qasd qilayotgani, oiladagi notinch muhit farzandlar ruhiyatiga salbiy ta'sir etayotgani kabi muhim masalalar ilgari surilgan. Mavzu qanchalik dolzarb bo'lsa, film qahramonlarini yaratish vazifasi ham murakkablashadi. Zumrad ham mehnatkash, sodda, qaynona-qaynotasining xizmatini og'rinmay bajaradigan ayol. Uning turmush o'rtog'i Toshkentga ishlagani ketgan. U uch o'g'li, qaynona va qaynotasi bilan birga yashaydi. Ayol hammasini sezadi, biladi, ammo bu haqda birovga og'iz ochmaydi. Faqatgina onasiga yoriladi, lekin u qiziga tasalli beradi. Uy yumushlariga berilib ketgan ayol, hatto o'ziga oro berishga vaqt qizg'onadi, ammo oilasini saqlab qolishdan umidvor. Filmida oilaga munosabati turlicha bo'lgan 3 avlod erkak, ya'ni o'g'il farzandlar aks ettirilgan. Ushbu filmlar zahirida juda katta dolzarb muammolar ko'ndalang qo'yilgan.

So'nggi yillarda yaratilgan filmlarda yangicha xulosalar berish tendensiyasi kuzatilmoqda. Masalan, Nusrat Husanovning "Shamsiqamar" (ss. mual. Shohida Eshonboboyeva, 2025) filmida Daun sindromi tashxisi qo'yilgan bolalarni ona vujudidan olib tashlash emas, aksincha uni dunyoga keltirgach alohida parvarishlash kerakligi g'oyasi ilgari surilgan. Chunki ular ham tirik jon, yashashga haqli. Faqat ularni to'g'ri tushunish, his qilish, mehr-muruvvat ko'rsatish va ko'maklashish darkor. "Oltin Humo – 2025" milliy kino taqdimotida "Eng yaxshi ayol roli" nominatsiyasida "Shamsiqamar" filmidagi roli uchun Yulduz Rajabova munosib taqdirlangan [7].

2024-2025-yillarda o'zbek kinosining mumtoz asarlariga qayta murojaat qilish tendensiyasi ham kuzatildi. Abduhalil Mignarovning **"Mening mahallam"** (ss. mual. Xurshid Do'stmuhammad, Abduhalil Mignarov; "Oltin Humo – 2025" milliy kino taqdimotida "Eng yaxshi kino bastakori" g'olibi; bastakor – Jamshid Izomov) [7] filmi "Mahallada duv-duv gap"

kartinasi ta'sirida yaratilgan bo'lsa, Shuhrat Yusupovning **“So‘qoqdagi sarguzasht”** (ss. mual. Elmira Hasanova, 2025) filmi **“Ajoyib xayolparast”** filmi motivlariga asoslangan.

Shuningdek, so‘nggi yillarda qirg‘iz kinematografistlari tomonidan yaratilgan **“Jannat onalar oyog‘i ostida”** va **“Jannat-2: Onamga maktub”** filmlarining dunyo bo‘ylab erishgan tijoriy va ma‘naviy muvaffaqiyatlari o‘zbek kinoijodkorlariga ham kuchli ta‘sir ko‘rsatdi. Natijada, otana va farzand munosabatlari, Haj ziyorati va silai rahim mavzusidagi filmlar yaratildi.

Masalan, Sarvar Karimovning **“Farz”** (ss. mual. Sarvar Karimov, Ochilbek Hamidov, 2025) hamda Shuhrat Yusupovning **“So‘qoqdagi sarguzasht”** filmlarida bosh qahramon – otaxonlarning (har ikkala filmda ham bosh rolni aktyor Matyoqub Matchonov ijro etgan) Hajga borish yo‘lidagi ma‘naviy fidokorliklari o‘xshash syujet liniyalari orqali talqin qilingan.

O‘tgan ikki yil davomida o‘zbek kino san‘atida tarixiy shaxs, yangi psixologik va gumanistik obrazlar vujudga keldi:

- **Tarixiy shaxs:** Muzaffarxon Erkinovning **“Maxtumquli Firog‘iy”** filmi orqali atoqli shoir obrazi gavdalandirildi.

- **Psixolog obrazi:** Zulfiqor Musoqovning **“Umida. Fudziyama haqida tush”** filmi [10] ilk bor zamonaviy psixolog ayolning teran va madadkor obrazi yaratildi.

- **Cho‘pon va folklor estetikasi:** Jamoliddin Qo‘ziboyevning **“Cho‘liq”** filmida uzoq vaqt murojaat etilmagan cho‘pon obrazi folklor koloriti va tabiat manzaralari orqali qayta gavdalandirildi.

- **Inklyuziv mavzu:** Nusrat Husanovning **“Shamsiqamar”** filmida Daun sindromi bilan tug‘ilgan bolalarga nisbatan jamiyatda mehr-muruvvat va bag‘rikenglikni shakllantirish g‘oyasi ilgari surildi.

XULOSA

So‘nggi yillarda O‘zbekiston kinematografi rivoji uchun alohida e‘tibor berilmoqda. Xususan, **“Ijobiy misollar sifatida milliy kinematografiyani rivojlantirish va kino ijodkorlarining ijtimoiy mavqeini mustahkamlashda muhim rol o‘ynagan bir qator loyihalarni keltirish mumkin. “Toshkent xalqaro kinofestivali”ning tiklanishi, mintaqadagi eng qadimgi “O‘zbekfilm” kinostudiyasining binolari va pavilonlarini ta‘mirlanishi, O‘zbekiston kino san‘ati shakllanishining eng muhim bosqichlarini o‘z ichiga olgan “O‘zbekistonning 100 ta eng sara filmlari” Oltin to‘plamining yaratilishi shular jumlasidandir”** [11; 17].

Ayniqsa, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2021-yil 19-iyundagi **“Toshkent xalqaro kinofestivalini qayta tiklash va o‘tkazish to‘g‘risida”**gi PQ-5151-sonli qarorining [12] qabul qilinishi sohada muhim yangiliklardan bo‘ldi. Ketma-ket 3 yil (2021, 2022, 2023) tashkil etilgan **“Toshkent xalqaro kinofestivali”** [13] 2024-yildan beri o‘tkazilmayapti. Milliy kino san‘atimiz rivojida kinofestival alohida o‘rin tutadi. Shu bois ushbu kinofestivalni tashkillashtirish muhim masalalardan biridir. Kinofestivallar soha mutaxassislari uchun mahorat maydoni bo‘lib xizmat qiladi. Dunyo kinematografistlari ijodi bilan yaqindan tanishish, fikr almashish, zamonaviy tendensiyalar va mavjud muammolar yechimiga oid fikr almashish kelajakda, albatta o‘z samarasini beradi.

To‘g‘ri, har yili milliy filmlar ishlanyapti, o‘ziga xos izlanishlar davom ettirilmoqda. Biroq 2024-2025-yillarda yaratilgan badiiy filmlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek kinematografiyasi jadal rivojlanish bosqichida bo‘lsa-da, ssenariy darajasini oshirish bo‘yicha muhim islohotlarga ehtiyoj sezmoqda. Mazkur dolzarb masala O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi San‘atshunoslik instituti **“Kino san‘ati va audiovizual tadqiqotlar”** bo‘limining **“Zamonaviy O‘zbekiston kino san‘atida tarixiy xotira reprezentatsiyasi”** mavzusidagi tadqiqot ishi doirasida ilmiy jihatdan o‘rganildi va muammoning yechimiga oid qator takliflar ishlab chiqildi:

1. **Kino tili va vizualistika:** syujetni uzundan-uzoq bayon qilish (*verbal bayonchilik*) usulidan voz kechib, vizual detallar, metafora va ramzlar orqali fikrni ifodalash kino estetikasini boyitgani bois bu jihatga alohida e'tibor qaratish lozim.

2. **Zamonaviy texnologiyalar:** inson tafakkuri va hissiyotlarini ekranda aks ettirishda sun'iy intellekt va zamonaviy media-elementlardan oqilona foydalanish zamon talabi.

3. **Tomoshabin fikri va sotsiologik tadqiqotlar:** filmlar yaratishda nafaqat mualliflik ambitsiyalarini, balki tomoshabinlar ehtiyojlarini ham o'rganish zarur. Bu borada Telegram-botlar va raqamli platformalar orqali sotsiologik so'rovnoma o'tkazishni tizimlashtirish talab etiladi (*muallif tomonidan 2025-yil fevral oyida 200 nafar tomoshabin o'rtasida o'tkazilgan dastlabki so'rovnoma buning muhimligini ko'rsatdi*).

4. **Institutsional qo'llab-quvvatlash:** kinoshunos va kinoijodkorlarning xolis muhokama platformalarini yaratish, ular bilan davra suhbatlarini muntazam tashkil etish hamda kino san'atiga oid maxsus ilmiy jurnal tashkil etish milliy kino san'ati tarixi, nazariyasi, zamonaviy jarayonni xolis yoritishda, qolaversa kelajak avlodlarga meros qoldirishda muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 7-apreldagi "Kino san'ati va sanoatini yangi bosqichga olib chiqish, sohani davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi PF-6202-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/5374440>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-avgustdagi "Milliy kinematografiyani yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3176-son Qarori. <https://lex.uz/docs/3298092>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 24-iyuldagi "Milliy kinoindustriyani rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3880-son Qarori. <https://lex.uz/docs/3835308>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 7-apreldagi "Kinematografiya sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish hamda soha vakillarining ijodiy faoliyati uchun munosib sharoit yaratish to'g'risida"gi PQ-5060-son Qarori. <https://lex.uz/docs/-5374446>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 19-fevraldagi "Buyuk turkman shoiri va mutafakkiri Maxtumlul Firog'iy tavalludining 300 yilligini keng nishonlash to'g'risida"gi PQ-76-sonli Qarori. <https://lex.uz/docs/-6806331?query=nazorat&exact=1>
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 5-iyundagi PQ-209-son "Kinematografiya sohasini yanada rivojlantirish hamda mamlakatimiz tarixiga bag'ishlangan filmlar turkumini yaratishga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori. <https://lex.uz/ru/docs/-6958261>
7. Usmonova N. "Oltin humo" mukofoti sohiblari aniqlandi [Elektron manba] // UzA. – 2025. – 18-dekabr. uza.uz/uz/posts/oltin-humo-mukofoti-sohiblari-aniqlandi_797148
8. Niyazova X.X. Badiiy kinoda zamondosh obrazi [Monografiya]. – Toshkent: "Science and Innovation" nashriyoti, 2025. – 232 bet.
9. Алимова А. Узбекский фильм впервые представлен на Каирском международном кинофестивале [Электронный ресурс] // УзА (Национальное информационное агентство Узбекистана). – 2025. – 17 ноября. uza.uz/uz/posts/uzbekskiy-film-vpervye-predstavlen-na-kairskom-mezhdunarodnom-kinofestivale_783847
10. Usmonova N. Zulfiqor Musoqov: "Biz oddiy odamlar, zamondoshlarimiz haqidagi filmni suratga oldik" [Elektron manba] // O'zA (O'zbekiston Milliy axborot agentligi). – 2025. – 14-aprel.

uza.uz/uz/posts/zulfiqor-musoqov-biz-oddiy-odamlar-zamondoshlarimiz-haqidagi-filmni-suratga-oldik_709027

11. Karimova N.G. O‘zbekiston badiiy kinematografi rivojining asosiy tamoyillari // “O‘zbekiston kino san’atining ijtimoiy funksiyalari va poetikasi” ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent: “Fan”, 2023. – B. 3-17.

12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-iyundagi “Toshkent xalqaro kinofestivalini qayta tiklash va o‘tkazish to‘g‘risida”gi PQ-5151-son Qarori. <https://lex.uz/docs/5464678>

13. [Toshkent xalqaro kinofestivali.](https://uz.wikipedia.org/wiki/Toshkent_xalqaro_film_festivali)
uz.wikipedia.org/wiki/Toshkent_xalqaro_film_festivali